

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дн Наталия Иванова Витанова член на научното жури от ШУ „Епископ Константин Преславски“, на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика - Дидактика), разработен от **КРАСИМИР САВКОВ КОСТОВ** на тема: „**КОНЦЕПТУАЛНО-ПРАКСИОЛОГИЧЕН МОДЕЛ ЗА УСВОЯВАНЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНА ОБРАЗНОСТ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО 1. – 4. КЛАС**“, с научен ръководител доц. д-р Коста Герджиков

БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Красимир Савков Костов е роден през 1969 година. През 2014 година завършва СУ „Св. Климент Охридски“, специалност Изобразително изкуство. Магистър е по педагогика и семиотика на изобразителното изкуство. Професионална кариера – двайсет години е художник на свободна практика (1995-2015); от 2015 г. до 2018 г. е учител по изобразително изкуство в 149 СОУ „Иван Хаджийски“ – София и в 88 СОУ „Димитър Попниколов“ – София. От 2018 г. до днес е асистент в катедра „Социална педагогика и социално дело“, във ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“. Владее на много добро ниво руски езици.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертационният труд е представен от общо 265 страници, от които основен текст – 258 страници (10 страници литература), които значително надхвърлят изискванията за разработването на такъв труд. Той е оформен по каноните на академичната архитектура: увод, три глави, заключение, литература и приложения.

В увода се представят авторските основания за избор на дисертационната тема и нейната актуалност. Той включва в компресиран вид основните идеи свързани с прaksiологията и образността в процеса на обучение. Органична част от увода са изследователската методология и очакваните резултати. В него логично са представени обекта, предмета, целта на изследването и основните задачи. Като цяло, уводът въвежда в това, което предстои в дисертационното изследване. Добре би било, ако уводът съдържа литературен обзор по темата на дисертационното изследване.

В първа глава са представени основни характеристики на праксиологията и нейните дидактически измерения. Праксиологичните концепти са разгледани както в контекста на училищното образование така и в контекста на университетската педагогическа подготовка. Праксиологичната рефлексия е представена като възможна методология за разработване на концептуално-дидактически модел за формиране на художествена образност.

Втора глава е посветена на значимостта на художествената образност в процеса на обучение по изобразително изкуство. В нея са представени и анализирани художествената образност в процеса на обучение и въздействие на образите върху съзнанието, принципите и методите на обучение в контекста на усвояването на художествената образност. Направен е контент-анализ на учебните програми по Изобразително изкуство I – IV клас по отношение развитието на образното мислене и развитието на умения за художествено изобразяване и отношение към творческия процес.

В трета глава „Разработване и апробиране на концептуално-праксиологичен дидактически модел за усвояване на художествена образност” са представени теоретико-експерименталните параметри на изследването. В нея е посочен изследователският инструментариум и е представен анализът на резултатите от прилагането на концептуално-праксиологичния дидактически модел в училище (ученици от 1-4 клас) и в университета (студенти-педагози).

АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА ПРОБЛЕМАТИКАТА

Разглежданата проблематика е актуална и значима в контекста на образованието на XXI век. Факт е, че днес с един клик учениците/студентите имат достъп до световните културни постижения и природни красоти и това им дава възможност да придобият визуална представа за тях. Това е предпоставка относително лесно да се формира естетическия вкус и усетът към красивото. Но е факт, и че днес без много усилия се създават творби в различните изкуства (музика, изобразително изкуство, литература), които не винаги са в границите на естетиката и красотата. Социалните мрежи допълнително засилват това усещане, поради факта, че и в тях тиражираното многообразие от вкусове не винаги съответстват на естетиката, а и много динамично вкусовете се променят. Вследствие на това може да се прогнозира формирането на неустойчив, нестабилен, „пластичен“ естетически вкус, който бързо ще променя своите параметри, породени от както сам пише авторът на дисертацията от „доминацията на естетическата култура и разбирането на постмодерната естетика като разнолика и с дихотомни чувствени параметри – от агресивност и шизоидност, до летаргия, блаженство и комфортност“. Факт е и че в близко бъдеще ще се търсят все повече млади хора, които са

креативни, с творчески потенциал, които могат да мислят критично и да оценяват критично ситуации. А за развитието на тези характеристики, може да съдейства образността в процеса на обучението и предложеният концептуално-праксиологичен дидактически модел.

НАУЧНА ОСВЕДОМЕНОСТ НА ДОКТОРАНТА

Авторът познава добре литературата по темата. Теоретичните му разсъждения са следствие от проучване на 88 източника, от които 74 са на хартиен носител, 14 уеб базирани. От всички литературни източници 77 са на кирилица, 11 на латиница. Красимир Костов познава добре не само българската, но и световната литература, а това дава възможност на автора достатъчно коректно да обосновава основните си тези. Постановките, които се застъпват са както класически, така и от най-новите публикации след 2000 година. Своята работа Красимир Костов е подпомогнал с оригинални произведения на чужди автори. Тази представителна научна аргументация на текста, печели доверието на потребителя на такъв род информация и подкрепя заключенията в дисертацията.

КОНЦЕПТУАЛНОСТ, ДОКАЗАТЕЛСТВЕНОСТ И ПРАКТИЧЕСКА ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТКАТА.

Дисертационният труд е завършена авторска концепция, в която са визирани и нови аспекти по разглежданата проблематика. Авторът е успял ясно да изрази и аргументира своята позиция. Дисертацията се характеризира със сполучливи анализи, конкретни оценъчни нюанси и оригинални съвременни рефлексии, целенасочен авторски подход и научен стил. Тя е на високо професионално равнище и показва познаване на различните страни на разглежданата проблематика. Практическата значимост на разработката е голяма. Тя може успешно да се използва и в други области на научното познание.

ОБЕКТ, ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, МЕТОДИ И ХИПОТЕЗИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.

- В увода точно са формулирани обектът, предметът целта, задачите и методите на цялостното изследване.
- Хипотезата е правилно формулирана, тя е реалистична и може да бъде проверена с помощта на инструментариума предложен в дисертацията.
- Използвани са адекватни методи на изследване.

ДИЗАЙН НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Проведено е експериментално изследване през периода 2019-2020 г. Експерименталното изследване с учениците е проведено през месеците януари и февруари 2020 г., а това със студентите е проведено през

платформата „Мудъл“ в рамките на обучението по учебната дисциплина Дидактика, през летния семестър на учебната 2019/2020 година. Поради епидемиологината обстановка в страната емпиричното изследване със студентите е проведено онлайн и то е съобразено с възможностите които предоставя платформата „Мудъл“, използвана от СУ „Св. Климент Охридски“.

Таргет групите са две – ученици от 1-2 клас от 88 СУ „Димитър Попниколов“, град София и студенти от СУ „Св. Климент Охридски“. От дисертационното изследване не става ясно колко е броят на учениците участвали в експеримента. Изследваните лица от студентската група са 142 от следните специалности - Предучилищна и начална училищна педагогика, Физическо възпитание и спорт и Социална педагогика. И за двете целиви групи липсва информация, за пола и възрастта (за студентите и в кой курс се обучават).

Всяко експериментално изследване има конкретен предмет, цел, задачи, критерии и показатели – такива не се откриват в експерименталната част. Използваните методи на изследване (дидактически експеримент, анкетен метод, статистически методи за обработка и др.) не са открити в текста, но те са описани и действително използвани за реализиране на експеримента. Използваният инструментариум е адекватен.

Данните от емпиричното изследване са представени коректно. Резултатите са визуализирани таблично и чрез диаграми. Изследването разполага с богата емпирия, в този контекст може да се задълбочи анализът и да се потърсят повече корелации. По отношение на изводите от експерименталното изследване – съдържателно верни, но много обобщени, малко количествено, поради което липсва конкретика.

ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В теоретичен план са анализирани и обобщени различни праксиологически концепции и връзката и значението им с обучението, по конкретно с обучението по предмета Изобразително изкуство. Анализирана е художествената образност в контекста на съвременните принципи и методи на обучение. Направен е контент-анализ на учебните програми 1. – 4. клас по Изобразително изкуство в контекста на развитие на образното мислене и развитие на умения за художествено изобразяване и отношение към творческия процес. Като принос на дисертационното изследване може да се посочи и разработения авторски концептуално-праксиологичен дидактически модел на усвояване на художествена образност в учебното съдържание по изобразително изкуство. Той представлява своеобразна матрица, има практико-приложен характер и е ценен за училищната теория и практика.

ПРЕЦЕНКА ЗА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ

Научната самооценка за приносите отразява адекватно постиженията.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД И АВТОРЕФЕРАТ

Публикациите на докторанта са подчинени на темата. Списъкът включва 5 публикации, всички самостоятелни. Три от тях са публикувани в международни издания, 2 в български. Три от публикациите са на чужд език (руски).

Авторефератът проектира съдържанието на дисертационния труд и следва неговата логика, отразява обективно теоретичните, изследователските и практико-приложните аспекти по проблема.

БЕЛЕЖКИ И ВЪПРОСИ ПО ДИСЕРТАЦИЯТА

- В съдържателно отношение дисертационният труд е много добре балансиран (теоретична/експериментална част).
- Езикът и стилът са прецезни, съответстват на науката, дисертацията е четивна.
- Два от описаните класически принципи на обучение (за научност и за връзка между теорията и практиката (принцип за връзка с живота)) са всъщност принципи за подбор на образователно съдържание.
- За да се констатират по убедително резултатите от експерименталното изследване е добре контролната и експерименталната група (на учениците) да са изравнени в интелектуално, емоционално, полово отношение. Вероятно ще се появят интересни различия.
- При студентската група изследвани лица липсва разпределение по пол, възраст, курс ... Тези резултати биха подсили анализа, а и тук е вероятно да се появят различия.

Направените бележки не намаляват общата висока оценка на текста на дисертационния труд, а целят да се подпомогне по-нататъшната интенция на работата на Красимир Костов.

ВЪПРОСИ: 1.) Възможно ли е приложението на предложения авторски концептуално-праксиологичен модел за усвояване на художествената образност чрез обучението по Изобразително изкуство и в по-горните класове при условие, че художествената образност е добре развита в началното училищно обучение?

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Във връзка с популяризирането и разпространение на резултатите е препоръчително те да бъдат публикувани под формата на самостоятелна монография.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

- По своята структура и съдържателна същност, по своя концептуален замисъл, научна широта и задълбоченост, трудът на Красимир Савков Костов е **самостоятелно и оригинално** научно съчинение.
- Резултатите постигнати в дисертационното изследване могат да се смятат за научни приноси на докторанта.
- Фундамент на обосноваването изводи и заключения са резултатите от изследването, които по своята същност са достоверни и релевантни.
- Дисертационният труд отговаря на техническите стандарти за оформяне на такъв тип научни разработки.
- Авторът може самостоятелно да провежда научно изследване, да представя и анализира резултатите коректно и прецизно.

Като цяло дисертацията отговаря на изискванията за такъв род изследвания. Тя защитава критериите за евристична значимост, за структурираност, за капацитет на обхвата, позволява да се извеждат утвърждения, има вътрешна координираност и е балансирана в секвенциите.

Докторантът изпълнява минималните национални изисквания за ОНС „доктор“. Нямам съмнение за плагиатство в научния труд и публикации. Въз основа на проявените качества и умения за самостоятелно научно изследване, на доказаните научни приноси и оригинални постижения, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди **образователната и научна степен „доктор“** на **Красимир Савков Костов** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление **1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика - Дидактика)**

31.05.2021 г.
Шумен

подпис: .....
(проф. дн Н. Витанова)